

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. Qualis templi fuerit euersio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

QVÆSTIO I.

Qualis templi fuerit euersio?

Textus Latinus defensus.

§. 1. Inter Græcum & Latinum textum est nonnulla diuersitas. Latinus habet: Ipse autem respondens dixit illis. Græcus: ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. Iesus vero dixit illis. Noster ergo legit; ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. Erasmus admodum nostram interpretem sed immeritum carpit; quod respondere non posset Dominus, cum nihil rogassent. Verum Beza nostram versionem approbat; & sese Erasmus redarguit, ipse enim facit: Hebræos crebro verbum respondendi in principio collocare, licet nullum colloquium præcesserit. Videtur hac omnia, inquit Dominus, in Græcis est varia lectio. Codices multi habent; & βλέπετε, non videtur? ut etiam Syrus, alii negationem omittunt.

Lapis non manet super lapidem.

§. 2. Respondum Domini præcisum est, & durum; Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruitur. Destructio, non omnium lapidum est contractio, sed dissolutio, ὅς ἐστι καὶ ἀσυνήθως; qui non dissolvatur, sic enim ædificium destruitur: monet autem Tostatus non loqui Christum de comminatione, sed dissolutione; quamuis in ea dissolutione cum lapides maximi, & artificiosè cæsi fuerint, non est dubium fractos, eorum angulos & eminentias, mutuo collisui. Non imitatur hyperbolem hoc loco comminisci, ut eo loquendi modo tantummodo dicatur templum penitus euersum; non anxie querendum an omnia ita diruta fuerint, ut non maneret lapis super lapidem. Nam in tam seria asseruatione cum nihil sit, quod tropum agnoscere cogat, textus propriè accipiendus est. Et historiae sanè consentiunt. Narrat Iosephus, 7. de bello, c. 18. à militibus diuino quodam impetu templum euersum. Tandem ait, Postquam vero quos occideret, quidne raperet exercitus, non haberet. & iubet eos Casar, totam funditus erueret iam ciuitatem, ac Templum.

Templum penitus destructum.

Postea vero Iuliani tempore, cum nouum Iudæi templum erigere conarentur, suis manibus priora diruerunt, vide Chrysostomum contra Iudæos. Quæ vero superesse videbantur, terræ motu dissipata sunt, & ignibus vndiq; emicantibus Iudæi tertiti aufugerunt. Consulas & Nazianzenum, contra Iulianum, qui illi exprobat in erigendo Iudaismo conatum, qui eorum debet, ut religionem Christianam premeret. Cum verò postea fuerit noua ciuitas in vicino exstructa, quæ Ælia dicta est, cui dubium esse potest, veteris ruinæ faxis vltos esse ædificatores? Omnia enim fundamenta euerita sunt, Theophylactus, Eusebius, Chrysostomus, Orosius libro 7. Theodo. libro 3. capite 20. Iudæi eo consilio diruebant, ut postea restituerent nouis fundamentis positus, sed diuino consilio, omnia dissipata sunt, multis insuper prodigiis & portentis editis.

Templum euersum ob Christi mortem.

§. 3. Causa porro cur omnino demoliri illam molem Dominus voluerit plures fuerunt. Primaria est, mors Christo illata, & gentis peritura improbitas ac nequitia. Deinde ut carimonie veteres penitus abrogarentur, nec locus esset, ubi victimas immolarent inaniter, postquam vna oblatione Christus in æternum consummauit omnia. Periculum enim erat, ne infirmiores aspectu templi, & carimoniarum commoti, difficiliter Christo nomen darent. ut Beda, Remigius, alii monent. Nec iam opus erat victis typicis, postquam veritas aduenit. frustra autem tam sumptuosa staret moles, si nullus eius fuisset usus. Imo si templum euersum non fuisset, cui dubium esse potest à Gentibus alicui Idolo consecrandum fuisse? S. Augustinus enarr. in Psalm. 64. Factum est, completis septuaginta annis restitutum est templum quod deletum erat: & regressa

est de captiuitate magna pars illius populi. Sed quoniam dicit Apostolus: Hæc in figura contingebat illis, scripta sunt autem propter nos, in quos finis sæculorum obuenit: debemus & nos posse prius captiuitatem nostram, deinde liberationem nostram, debemus nosse Babyloniam, in qua captiui sumus, & Hierusalem, ad cuius reditum suspiramus. Ista quippe duæ ciuitates, secundum litteram reuera duæ ciuitates. Et illa quidem Hierusalem modò à Iudæis non recitatur: post crucifixum enim Dominum vindictam est in illos flagello magno, & eradicati ab eo loco, ubi impia libertate furiosi aduersus medicum insanierant, dispersi sunt per omnes gentes, & data est illa terra Christianis. Impletum est illud, quod de his prædixerat Dominus: Præterea autem dicitur à vobis regnum & dabitur genti facienti iustitiam. Cum autem viderent tunc multas turbas ire post Dominum predicantem regnum celorum, & mirabilia facientem, dixerunt Principes illius ciuitatis: Si dimiserimus eum, omnes ibunt post illum, & venient Romani, & tollent nobis & locum & gentem. Ne locum perderent, Dominum occiderunt: & ideo perierunt, quanciderunt. Ciuitas ergo quedam illa terrena, cuius iam ciuitatis æterna in celis vmbra gerebat. At ubi caput illa quæ significabatur, euidenter prædicari, vmbra quæ significabatur, deiecta est: propterea ibi modò templum non est, quod fabricatum fuerat in imaginem futuri corporis Domini.

Et in Psalm. 130. In hoc templo, ut dixi, rogatur Deus, & exaudit in Spiritu & veritate: non in illo corporali. Nam illic vmbra erat in qua demonstraretur quod venturum erat. Iudæi illud iam ceciderunt. Cecidit ergo domus orationis nostre: Absit, Non enim illud templum quod cecidit hoc potius dici domum orationis, de qua dictum est: Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Audistis enim quid dixerit Dominus Iesus Christus: Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus, vos autem fecistis eam speluncam latronum. Numquid illi, qui voluerunt facere domum Dei speluncam latronum, fecerunt, ut rueret templum? Sic & illi qui male viuunt in Ecclesia Catholica, quantum in ipsis est volunt facere speluncam latronum, nec ideo euertunt templum.

Ipsi igitur templum destruxerunt, qui ex eo speluncam latronum fecerunt, postea præsertim totius patratis cæditibus, & flagitiis.

§. 4. Interim ex his Nazianzenus orat. 2. in Iulianum, gentes conuincit. Nempe Christo, qui illa tam vere, certo, & cum circumstantiis prædixit, credendum esse: nam euentus ad amissum respondit vaticinio. Nos etiam eorum, qui seducuntur, lapsi ne moueamur; nam Christus ipse hoc etiam prophetauit, fore, ut seducantur multi: cum igitur desciscunt à fide, id agitur, quod futurum ipse prædixit.

§. 5. Atque hic interitus nobilissimi tota orbeterrarum templi fuit. Quod à Salomone exstructum, à Chaldæis euersum, à Iudæis deinde reædificatum ac tandem ab Hero de iterum amplius, & magnificentius constructum fuit. Non quod Deo aurata, & marmorea templa displiceant, fieri enim inlerat, sed ne fideliū fiducia in lapidibus, parietibus, picturatisque laqueis, quæ aibus conuiescat, sed vera fide, bonis operibus, iusticia, se ipsi vltia templa Spiritus sancti efficiant, iusticia Hieronymus Epistol. ad Demetriadem. de seruanda virginitate. Alij ædificant Ecclesias, resstant parietes marmorum crustis, columnarum moles aduehant, ceruicæ deaurant capita, pretiosum ornatum non sententiæ, ebore, argentoque valuas, & gemmæ aurata distinguunt altaria, non reprehendo, non abnuo. Vnusquisque in sensu suo abundet: meliusq; est hoc facere, quam repositis opibus inuolare. Sed tibi aliud propositum est: Christum vestire in pauperibus, visitare in languentibus, pascere in esurientibus, suscipere in his qui recto indigent, & maxime in domesticis fidei: Virgines alere monasteria; seruorum Dei & pauperum Spiritum

Spiritu habere curam, &c. Item in Epistola ad Gauden-
tium: Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita co-
lumnarum: & nudus atq; elivens ante fores nostras Christus
in passione moritur? Vnde octavo Zacharia capite ita scribit:
Hæc persecutio temporis in Ecclesia Christi expleta confixi-
tione: quando in tantam rabiem persecutorum feritas excita-
ta est, ut etiam conciliabula nostra destruerent, divinos libros
ignibus traderent: domos insule, metalla, carceres, Confesso-
rum & Martyrum catenatis gregibus implerentur. Quis eo
tempore traderet rursum Ecclesias construendas, ab his ipsis qui
eum destruxerant? Non quod idem homines fuerint: sed quod
eodem regali potestas, que prius sedebat in insidiis, cum diviti-
bus, & quasi ex senatus consulto Christi nomen conabatur ex-
tinguere, nunc expensis Reipublicæ, Ecclesiarum basilicas ex-
truat, & exaltet summa fastigia: ut non solum laquearia,
& insula auro fulgentia decoret, sed parietes diversi marmoris
reflat crustis: & divinos libros, quos prius tradebat incendio,
nunc diuicatos & purpuratos, & gemmarum varietate distin-
ctos in conspectum Romani veneretur statui.

§. 6. Ex sancto Hieronymo errorem Iudaicam
fuisse intelligi, ut templo Salomoni Deum contine-
ri crederent. Hunc igitur Deum errorem euerfione
templi sublatum voluit, sed Hieronymum audire præ-
teristi c. 66. l. 1. a. c.

Hæc dicit Dominus, Cælum sedes mea, &c. Ne montem
sancitum intelligamus Sion, & Iudaico caperemur errore:
qui putant extruendam Hierusalem, & omnia que Dominus
pollucet ibi expleta carnaliter: aufert nobis hanc suspensionem,
& ponit testimonium quo vultus est Stephanus primus Martyr in
Christo aduersum Iudaicam contentionem. Salomon adificauit
ei domum (hanc dubium quin Deo) sed non in manufactis ex-
tibus habitauit, sicut Propheta ait: Cælum mihi thronus est,
et terra autem scabellum pedum meorum. Et Paulus in eo-
dem volumine: Deus qui fecit mundum, & quæ in eo
sunt, nequaquam in templis manufactis habitat. Si e-
nim insula sedens in solio atq; regnantis, cælum thronus eius
est, & terra scabellum pedum illius: Quomodo paruo clauderetur
locus, qui complet omnia, & in quo sunt omnia? Vnde &
Moyses: Ne dicas, inquit, in corde tuo; longe est: Deus
enim in celo sursum, & super te: ram deorsum & non
est alius præter eum Deus. Et Psalmista: Quo ibo à Spi-
ritu tuo, & à facie tua quo fugiam? Si ascendero in coe-
lum, tu illic es: si ad inferna descendero, ades; Cui
& Hieronimus ex persona Dei congruit dicens: Deus appropin-
quans ego & non de longe Deus. Nunquid latere
quis poterit in absconditis & ego non videbo eum?
Nonne cælum & terram ego impleo? in ipso enim om-
nines sumus, & monemur. Hoc autem dicit ut Iudaicum
temenat errorem: qui putant inuisibilem & incorporealem,
& incomprehensibilem Deum; templo Hierusalem posse con-
cludi. Quod quidem & ipse Salomon exstructor templi, in o-
ratione sua ad Dominum prolixius confitetur. Ac ne arbitre-
mur celo quoq; & terra Dei magnitudinem metiendam: in a-
bulaco de eo legimus: Qui tenet cælum palmo, & terram
pugillo. Per quæ ostenditur Deus, & forissecus & intrinse-
cus, & insulas & circumfusus, dum & solio ambiente non con-
cluditur, & pugillo claudit ac palmo.

VERSUS 4. & 5.

Et respondens Iesus, dixit eis. Videte
ne quis vos seducat. Multi enim
venient in nomine meo, dicentes:
Ego sum Christus: & multos sedu-
cent.

QUESTIO I.

Quæ seductiones, & quando future?

Marcus Petrum, Ioannem, & Andream ac-
cessisse dicit. Secreto accedunt nos? id est
Adami Conzen in Evang. Tom. I.

priuatim. Syrus בניהן בניהן banehun velech, inter se, &
ipsum. Nam illa de excidio templi Prophetia non ca-
rebat ingenti periculo; nam quasi legis aduersarium,
& proditorum habebant, si quis contra templum lo-
queretur? In accusatione Stephani A. 6. 14. ponitur,
quod contra templum locutus sit. Naturali studio futura
sciendi feruntur, & cognoscere audent; an breui, an lon-
go post tempore hæc consummata sint, ita enim qua-
runt Marci 13. 4. At Christus primum eos salutis pro-
ptiæ, & vniquemq; nostrum admonet, ne solliciti
sint de elade Iudeorum duntaxat, non enim eos secu-
ros fore, sed mediis in fluctibus, persecutionum, sedu-
ctionumq; Christiano cuiuslibet, cum Dei sit templum,
sanctitas sua turanda est, ne à Pseudopropheta profa-
netur. Hæc cura præcipua esse debet: neq; enim tanti
est corrumpere lapides, & alio cumulo iacere, sed ne in-
terna templa Spiritus animæ fideles scelerum turpitu-
dine polluantur. Ideo monet ferio: βλέπετε prospici-
te, attendite, ne quis vos seducat, de vobis, non de la-
pidibus mihi cura est.

§. 2. Tres proponunt quæstiones, quas parum di-
stinguunt. Cum enim Christi regnum temporale esse
existimarent, templi desolationem, eiusq; aduentum
coniungunt, & consummationem sæculi, non enim
intelligebant, quomodo hæc separari possent. Interim
hodieq; manet difficilis controuersia. An illa quæ se-
quuntur, de Iudaicis temporibus & templi desolatio-
ne accipienda sint, an vero de Antichristi regno, &
consummatione sæculi? Testatur ad Titi & Vespasian-
i temporis illa applicat, multisq; argumentis vitur, &
multi ante eum, & postea idem docuerunt.

Quamvis tandem in ipsa rerum tractatione ad
Tempora Antichristiana, & finem mundi venire co-
gantur. Adeo enim clare multa de extrema die dican-
tur, ut solidum sit alioreferre.

Origenes ad tempora Antichristi refert, plurimiq;
alii, quos in ipsa textus expositione producam.

Interim templi sanctissimi, & magnificentissimi
excidium, nobis documento est: nihil rerum externa-
rum esse, quo Deus placetur, si absit vnicus illius cul-
tus, qui ab animo proficiscitur. Nec mirum; ne ho-
mines quidem beneficia aliter quam animo dant, æ-
stimare solent: cetera nominant, hostium dona, non
dona, sed damna.

§. 3. Rem accurate pendenti dubium esse non
potest, quin de Iudeorum excidio agat: Templum e-
nim interitum prædicit, & multa quæ eo tempore
contigerunt. Rursus cum totus contextus considera-
tur, utq; ad 29. versum, ubi dicit, post eorum dierum
tribulationem statim solem obscurandum, clarissimè
apparet, de fine mundi sermonem esse. Illa enim quæ
sequuntur ad & tempus pertinent. Hoc igitur consti-
tuto dicendum est. Christum à suis interrogatum toti
Ecclesiæ vilem ac prius necessariam doctrinam tra-
dere. Nempe urbem interitum, pios in magnis re-
bus difficultatibus versaturos, nec finem fore tribula-
tionum vsque ad mundi extremum diem. Atque
hanc esse veram expositionem singulis exponen-
dis apparebit. Ita sanè Tertullianus de resurre-
ctione carnis. Interrogatus à discipulis, quando euen-
tura essent, quæ interim de templi exitu eruperat, ordinem tem-
porum, primo Iudaicorum, vsque ad excidium Ierusalem; de-
hinc vsq; ad conclusionem sæculi digerit. Et in Apologetico
c. 28. Prænunciationes illas ad sua tempora extendit.
Plus iam offerimus pro ista dilatione, maiestatem Scriptura-
rum si non vetustatem, diuinas probamus, si dubitatur antiqui-
tas; nec hoc tardius, nec aliunde discendum; coram sunt quæ do-
cebunt, mundus, & sæculum & exitus. Quicquid agitur, præ-
nunciabatur, quidquid videtur, audiebatur. Quod terra vo-
rant vrbes, quod insulas maria fraudant, quod externa atq; in-
terna bella dilaniant, quod regna regna compulsi sunt, quod sa-

Quisq; Dei
Templum
esse debet;

Quæstiones
Christo
propositæ.

Christus o-

omnia tem-

plexus est.